

INOVĀCIJAS LATVIJAS SPORTA NOZARES STRATĒGISKAJĀ PLĀNOŠANĀ

Innovations in Latvian Sport Strategic Planning

Uldis Grāvītis, Biruta Luika, Signe Luika

Latvijas Sporta pedagoģijas akadēmija, Latvija

E-pasts: signe.luika@lspa.lv

Abstract. *Taking into account the importance of sport in the formation of physically and mentally healthy nation, and in the strengthening of national identity, the government of Latvia in 2004 has ratified Basic Statement for Sport Policy, including main directions of sport policy, its aims and sub goals, priorities, results to be reached and the directions of activity. To implement this Basic Statement, was worked out National Program for Sport development from 2006 to 2012. Soon this planning period will be completed and it is necessary to find out what to improve in next document of sport strategic planning.*

Keywords: *sport, strategical planning, sport development.*

Ievads

Introduction

Sportam ir pieaugoša nozīme 21.gs. sabiedrībā – arvien vairāk cilvēku nodarbojas ar sportu, piedalās sporta pasākumos, skatās sportu, lasa par sportu. Ar sportu nodarbojas ne tikai skolā un brīvajā laikā, šobrīd tā ir arī profesija daudziem cilvēkiem. Sports nozīmē ne tikai aktīvu līdzdalību, bet arī līdzīgu jušanu, jo sports ir arī kļuvis par nopietnu masu mediju objektu.

Latvijā sports tiek dēvēts par nozari. *Sporta nozares* jēdzienu raksturo vairākas būtiskas pazīmes. Pirmkārt, tā ir kāda kopuma (jomas, sistēmas) daļa. Otrkārt, šis kopums ir saistīts ar cilvēka kā sabiedriskas būtnes darbību. Treškārt, katru šo daļu (t.i. nozari) vieno kopējs saturs, tematika, specifiskās darbības joma, virziens, apstrādājama vai pētāma objekts, noteikti darba procesi u.tml. (<http://termini.lza.lv/article.php?id=97>).

Latvijā leģitīmā aspektā termins *sports* tiek skaidrots 2002.gada 24.oktobrī pieņemtā Sporta likuma 1.panta 10.punktā: „*Sports ir visu veidu individuālās vai organizētas aktivitātes fiziskās un garīgās veselības saglabāšanai un uzlabošanai, kā arī panākumu gūšanai sporta sacensībās*”. Šāda termina *sports* definīcija tiek lietota arī Latvijas sporta nozares stratēģiskās plānošanas dokumentos - „Sporta politikas pamatnostādnes 2004. – 2012.gadam” un „Nacionālā sporta attīstības programma 2006. – 2012.gadam” (<http://www.likumi.lv/doc.php?id=213251>; <http://www.likumi.lv/doc.php?id=68294>; <http://www.likumi.lv/doc.php?id=93733&from=off>).

Sporta attīstība ir plānota, strukturēta un uz sasniegumiem balstīta, pozitīvu izmaiņu veicināšana un attīstīšana organizācijas un personu uzvedībā (Eady, 1993).

Lai spētu plānot, ir nepieciešams izvērtējums esošajai situācijai.

Darba mērķis un hipotēze

Aim and hypothesis

Hipotēze: Latvijas sporta nozares stratēģiskajā plānošanā ir nepieciešamas inovācijas.

Mērķis: izstrādāt inovācijas Latvijas sporta nozares stratēģiskajā plānošanā.

Pētniecības metodes

Research methods

Lai sasniegtu pētījuma mērķi, viena no izmantotajām metodēm ir dokumentu analīze - datu vākšanas un analīzes metode (pamatā izmantojot tekstu analīzes metodes), kas tiek veikta rakstiskiem, vizuāliem (fotogrāfijas) vai kultūras artefaktiem (Ievads pētniecībā: stratēģijas, dizaini, metodes, 2011). Ar dokumentu analīzes metodi tika analizētas Latvijas Sporta politikas pamatnostādnes 2004. – 2012.gadam un Latvijas Nacionālā sporta attīstības programma 2006. – 2012.gadam.

Lai pārbaudītu un iegūtu pārlicību par dokumentu analīzē iegūtajiem atzinumiem, izmantota pētīšanas metode - aptauja, kas ir sistemātiska datu vākšana no indivīdiem, uzdodot viņiem jautājumus (Ievads pētniecībā: stratēģijas, dizaini, metodes, 2011). Kopumā izveidotas trīs anketas dažādām mērķauditorijām.

Pirmā anketa izstrādāta sporta federāciju ģenerālsekretāriem, jo saskaņā ar Sporta likuma 10.panta 4.punktu, sporta federācijai ir tiesības vadīt un koordinēt darbu attiecīgajā sporta veidā vai darbības jomā valstī. Anketēšana veikta no 2010.gada decembra līdz 2011.gada martam. Anketa izsūtīta 89 federācijām, atpakaļ saņemtas 50 aizpildītas anketas.

Otrā anketa izstrādāta pašvaldību sporta vadītājiem, jo viņi atbild par sporta vadību Latvijas novados un Republikas nozīmes pilsētās. Anketēšana notika 2011.gada marta un aprīļa mēnesī. Izsūtītas 118 anketas un atpakaļ saņemtas 65 aizpildītas anketas.

Trešā anketa veidota sporta nozares ekspertiem – Latvijas Nacionālās sporta attīstības programmas 2006. – 2012.gadam izstrādes darba grupas locekļiem. Ekspertu anketēšana notika no 2011.gada septembra līdz 2011.gada decembra mēnesim. Anketēšana veikta gan personīgi – pētījuma autoram esot klāt, gan anketas nosūtīt elektroniski. No 15 ieplānotajiem ekspertiem aizpildītas anketas saņemtas no 14 respondentiem.

Rezultāti

Results

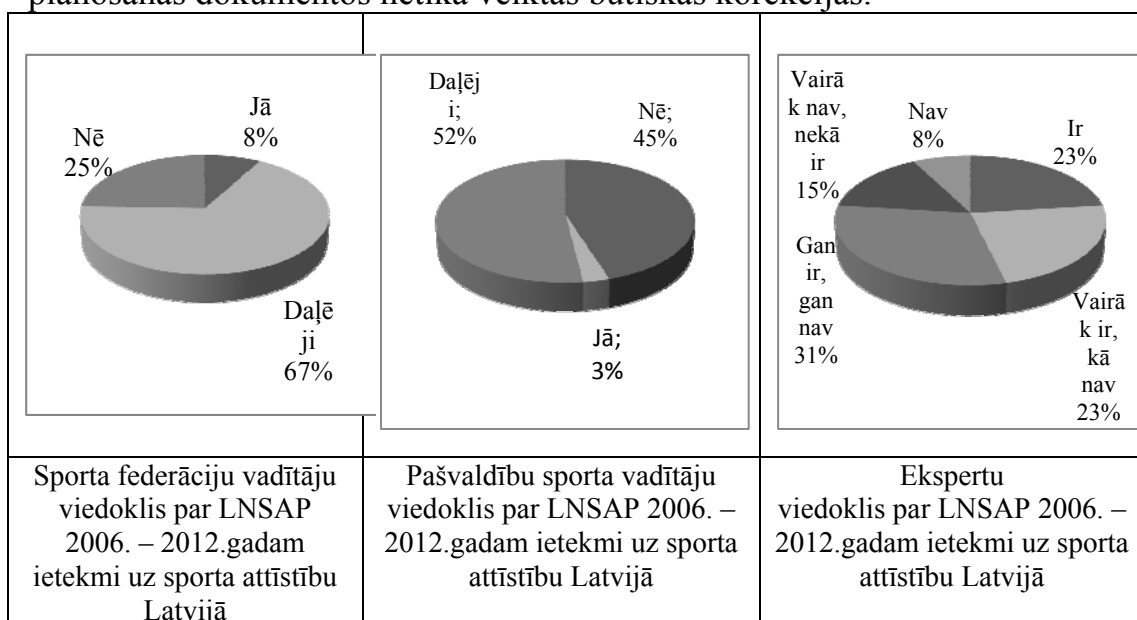
Latvijas sporta politikas pamatnostādnes 2004. – 2012.gadam (primāri dokumenta darbības termiņš tika apstiprināts 2004.-2009.g.) dots situācijas raksturojums Latvijas sporta nozarē, formulētas problēmas, kuru risināšanai nepieciešams īstenot noteiktu valdības politiku, definēti sporta politikas pamatprincipi, sporta politikas mērķis un apakšmērķi, sagaidāmie politikas rezultāti, to sasniegšanas rādītāji un rīcības virzieni, kā arī ietekmes uz valsts

budžetu novērtējums, paredzamā turpmākā rīcība, atskaitīšanās un novērtēšanas kārtība. Kā sporta politikas jomas tiek definētas – sports visiem, bērnu un jauniešu sports, augstu sasniegumu sports un invalīdu sports.

Savukārt Latvijas Nacionālās Sporta attīstības programmas (turpmāk tekstā LNSAP) 2006. – 2012.gadam programmās uzdevumi ir sadalīti sekojošās jomās – bērnu un jauniešu sports, augstu sasniegumu sports, sports visiem, sports cilvēkiem ar invaliditāti un sporta bāzes. Programmā katram uzdevumam ir noteikts izpildes laiks, budžets, atbildīgā/ iesaistītā institūcija, kā arī plānotais rezultāts.

Analizējot abus sporta politikas dokumentus – Latvijas Sporta politikas pamatnostādnes 2004. – 2012.gadam un LNSAP 2006. – 2012.gadam, tika secināts, ka:

- primāri nesakrīta abu dokumentu darbības laiks, jo LNSAP izstrāde prasīja 2 gadus;
- veicamie uzdevumi nav jādala pa sporta jomām - bērnu un jauniešu sports, tautas sporta, augstu sasniegumu sports, sports cilvēkiem ar invaliditāti un atsevišķi izdalāmi veicamie uzdevumi sporta bāzu nodrošinājumā, jo visu šo jomu attīstībai jārisina uzdevumi, kas saistīti ar tiesību aktiem, speciālistu izglītošanu, sporta bāzu nodrošinājumu utt.;
- plānoto uzdevumu izpildes termiņi vairumā nekonkrēti;
- vairāki uzdevumi nav veikti finanšu resursu nepietiekamības dēļ;
- neskatoties uz to, ka politikas plānošanas dokumentu darbības laikā, krasi mainījās valsts ekonomiskais stāvoklis, kam sekoja izmaiņas visās jomās, plānošanas dokumentos netika veiktas būtiskas korekcijas.

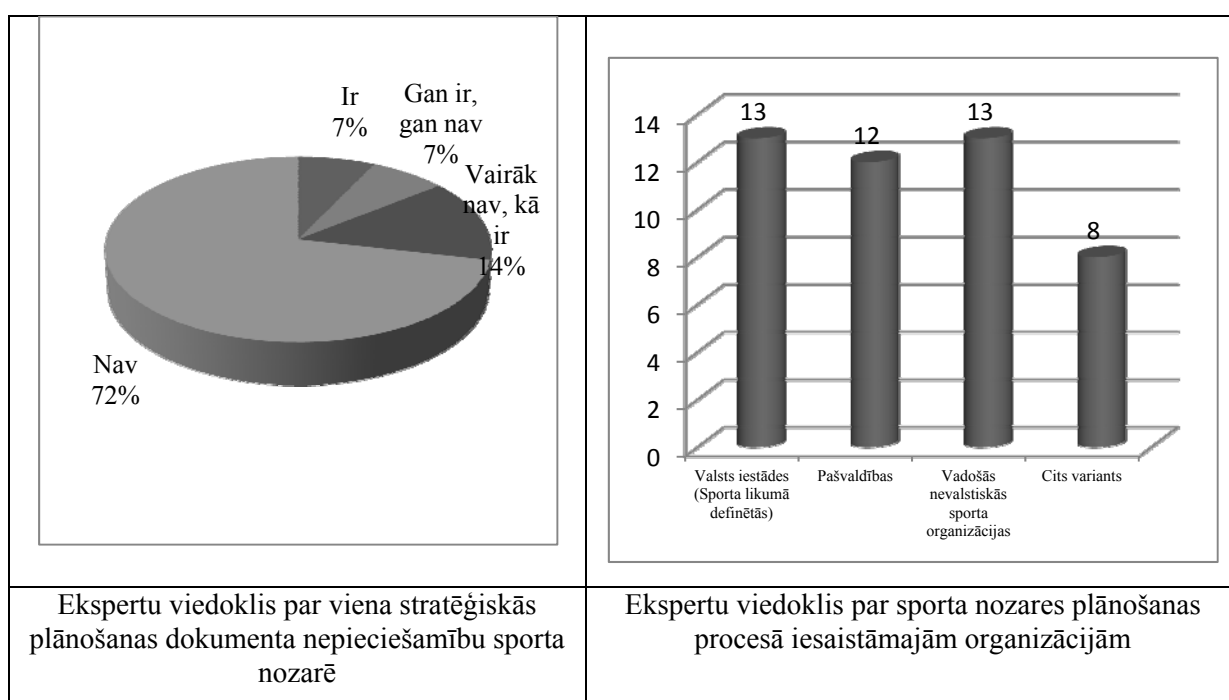
1.att. LNSAP 2006. – 2012.gadam ietekmes uz sporta attīstību Latvijā novērtējums

Influence evaluation of National Program for Sport development from 2006 to 2012 influence to development of sport

Veicot anketēšanu, noskaidrots visu trīs grupu respondentu viedoklis par LNSAP 2006. – 2012.gadam ietekmi uz sporta nozares attīstību. Rezultātu apkopojums atspoguļots 1.attēlā.

Kā redzams 1.attēlā, tad lielākā daļa sporta federāciju vadītāju (67%) un lielākā daļa pašvaldību sporta vadītāju (52%) uzskata, ka LNSAP 2006. – 2012.gadam ir daļēji ietekmējusi sporta nozares attīstību, bet sporta nozares eksperti, no visiem atbilžu variantiem visvairāk ir izvēlējušies atbildi „gan ir, gan nav” (31%).

Ekspertiem galvenokārt tika uzdoti jautājumi, kas saistīti ar izstrādātajām novitātēm. 2.attēlā redzams ekspertu viedoklis par viena apvienota stratēģiskā plānošanas dokumenta nepieciešamību sporta nozarē un stratēģiskās plānošanas procesā iesaistītajām organizācijām.

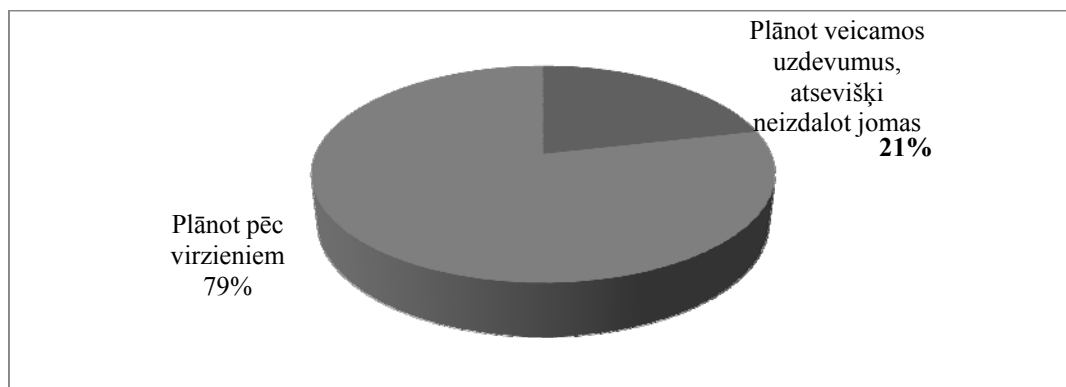
2.att. Ekspertu viedoklis par viena stratēģiskās plānošanas dokumenta nepieciešamību un sporta nozares stratēģiskās plānošanas procesā iesaistāmajām organizācijām

Opinion of experts about necessity of one document of strategic planning and about organizations which is necessary to involve in process of planning

Vairākums ekspertu uzskata, ka nav nepieciešami divi sporta nozares stratēģiskās plānošanas dokumenti (72%). Savukārt jautājumā par organizācijām, kuras būtu jāiesaista sporta attīstības plāna izstrādē bija ļoti līdzīgi, kā arī tika saņemti priekšlikumi ārpus dotajiem atbilžu variantiem, jāpiemin, ka šajā jautājumā respondentiem bija iespēja izvēlēties vairākus atbilžu variantus. 13 respondenti no 14 uzskata, ka sporta attīstības plānošanas dokumenta izstrādē ir jāiesaista vadošās nevalstiskās sporta organizācijas, tāpat 13 respondentu uzskata, ka jāiesaista tās

valsts iestādes, kuru kompetence sporta jomā ir definēta Sporta likumā. 12 respondenti uzskata, ka jāiesaista arī pašvaldību pārstāvji. 8 respondenti ir izvēlējušies arī atbildi „cits variants”, kā papildus iesaistāmās personas minot: profesionālus sporta speciālistus, zinātniekus, jomas profesionāļus, sportistus.

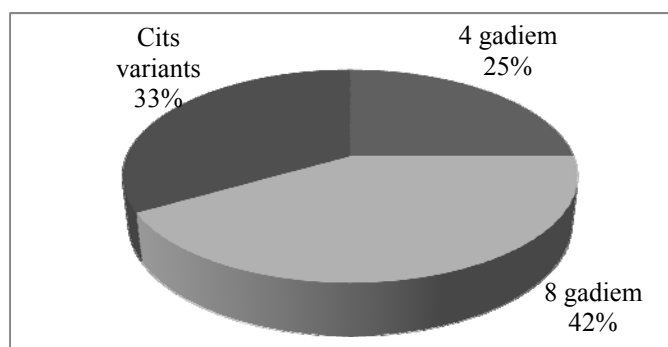
Ekspertu viedoklis par sporta attīstības plāna strukturizēšanu attēlots 3.attēlā. Ekspertiem bija iespēja izvēlēties atbildes variantu no šādiem atbilžu variantiem: „plānot veicamos uzdevumus, atsevišķi neizdalot jomas”, „plānot pēc sporta jomām”, „plānot pēc virzieniem” vai piedāvāt citu variantu.

3.att. Ekspertu viedoklis par sporta stratēģiskā plāna strukturizēšanu
Opinion of experts about structure of sport strategic plan

Atbildot uz jautājumu par sporta stratēģiskā plāna strukturizēšanu, vairums ekspertu (79%) uzskata, ka sporta attīstības plāns būtu jāstrukturizē pēc darbības virzieniem: tiesību aktu izstrāde, sacensību sistēma, izglītošana un popularizācija, starptautiskie sakari, speciālistu izglītošana, finansiālais nodrošinājums, sporta bāzes un informācijas resursi.

Ekspertu viedoklis par sporta stratēģiskās plānošanas dokumenta darbības laiku atspoguļots 4.attēlā.

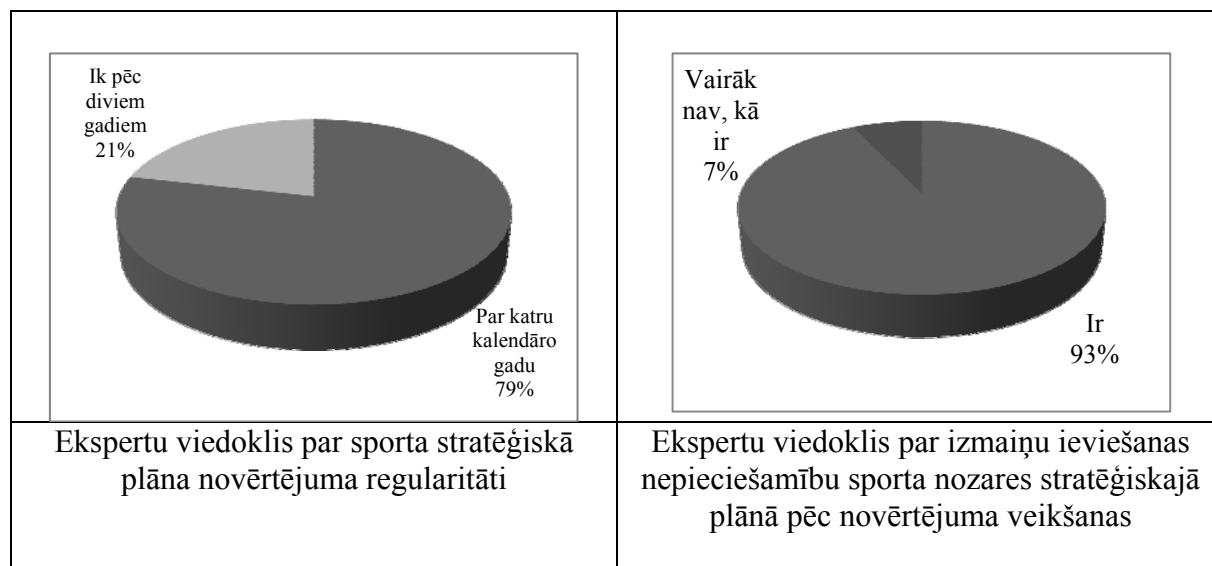
4.att. Ekspertu viedoklis par sporta stratēģiskās plānošanas dokumenta darbības laiku

Fig.4. Opinion of experts about period of strategic planning

42% ekspertu uzskata, ka plānot vajadzētu 8 gadiem, bet 33% - 4 gadiem. 25% ekspertu izvēlējās atbildi „cits variants”, piedāvājot šādus variantus: 7 gadiem;

līdz 2020.gadam, atbilstoši Eiropas Savienības plānošanas periodam; atbilstoši valsts plānošanas dokumentiem. Nevieni no respondentiem neizvēlējās atbilžu variantu „vairāk kā 8 gadiem”.

5.attēlā atspoguļots ekspertu viedoklis par sporta stratēģiskā plāna novērtējuma regularitāti un par izmaiņu ieviešanas nepieciešamību sporta nozares stratēģiskajā plānā.

5.att. Ekspertu viedoklis par sporta stratēģiskā plāna novērtējuma regularitāti un par izmaiņu ieviešanas nepieciešamību sporta nozares stratēģiskajā plānā pēc novērtējuma veikšanas

Opinion of experts about regularity of sport strategic plan monitoring and about making correction in sport strategic plan

Vairākums ekspertu atbild vienādi uz jautājumu: „Cik bieži jāveic sporta attīstības plānošanas dokumenta realizācijas novērtējums?”. 79% respondentu uzskata, ka tas jā dara par katru kalendāro gadu, taču 21% ekspertu uzskata, ka tas jā dara ik pēc diviem gadiem. Nevieni no ekspertiem nav izvēlēties atbilžu variantu „pēc plāna realizācijas termiņa” vai „cits variants”. Savukārt atbildēs par izmaiņu ieviešanu sporta nozares stratēģiskajā plānā pēc novērtējuma veikšanas, ievērojamu pārsvaru guva atbilde „ir”. 93% no respondentiem izvēlējās šo atbilžu variantu un 7% respondentu uzskata, ka vairāk nav, kā ir. Eksperti, pamatojot savu atbildi, kāpēc tas ir nepieciešams, ir snieguši dažādus skaidrojumus, piemēram, tas nepieciešams, lai dokuments būtu aktuāls visā plānošanas periodā; to prasa izmaiņas gan valstī, gan sporta nozarē, gan starptautiskajā sporta kustībā; plānam jābūt mobilam, atbilstoši situācijai.

Secinājumi

Conclusions

Pielietojot dokumentu analīzes metodi, šī brīža sporta stratēģiskās plānošanas dokumentiem „Sporta politikas pamatnostādnes 2004. – 2012.gadam”

un „Latvijas Nacionālā sporta attīstības programma 2006. – 2012.gadam” un sporta nozares pārstāvju anketēšanu, tika secināts, ka:

- Latvijas Nacionālā sporta attīstības programma 2006. – 2012.gadam daļēji ir sekmējusi sporta attīstību Latvijā;
- Sporta nozares stratēģiskajai plānošanai ir nepieciešams viens dokuments, kurā apvienota valsts sporta politika un tās realizācijas plānojums.
- Stratēģiskajā plānā veicamie uzdevumi jāplāno atbilstoši darbības virzieniem: tiesību aktu izstrāde, sacensību sistēma, izglītošanas un popularizācijas darbs, starptautiskie sakari, speciālistu izglītošana, finansiālais nodrošinājums, sporta bāzes un informācijas resursi;
- Sporta nozares stratēģiskā plāna termiņš būtu viens vai divi olimpiskie cikli (4 vai 8 gadi);
- Pārskats par sporta nozares stratēģiskās plānošanas dokumenta realizāciju jāveic par katru gadu (informējot par rezultātiem sporta sabiedrību) un pēc izvērtējuma, ja nepieciešams, jāveic izmaiņas stratēģiskās plānošanas dokumentā.

Summary

The aim of the research is to develop innovations in sport strategical planning in Latvia. The hypothesis is that it is necessary to develop innovations in sport strategical planning in Latvia. The methods used was studying documents of sport strategical planning (*Basic Statement for Sport Policy from 2004 to 2012* and *National Program for Sport development from 2006 to 2012*) and surveys of general secretaries of sport federations – 50 respondents, responsible persons of sport in regions of Latvia – 65 respondents and 14 experts of sport management in Latvia.

After the research we found out that *National Program for Sport development from 2006 to 2012* partly contributed sport development in Latvia; sport strategic planning requires a single document – program or guidelines; strategic plan of sport is organized in following tasks – lawmaking, system of competitions, education and popularization, international relations, education of sport specialists, finances, sport facilities and resources of information; the period of strategic plan is 4 years (Olympic cycle); it is necessary to make monitoring of realization of strategic plan and after that to make changes in strategic plan if it is necessary.

Literatūra Bibliography

1. Eady J. (1993) *Practical Sport Development*. Longman Group UK Limited, 78.
2. *Ievads pētniecībā: stratēģijas, dizaini, metodes*. Sastādīja Mārtinsons K.(2011), SIA „Izdevniecība RaKa”, Rīga, 284.
3. *Kā definējams jēdziens, kas ietverts terminā nozare? Kāds ir šī jēdziena apjoms un kāda tā darbības sfēra? Kādas ir jēdziena nozare būtiskākās pazīmes?* Latvijas Zinātņu akadēmijas Terminoloģijas komisijas izdevums „Terminoloģijas jaunumi” 15.11.2003. <http://termini.lza.lv/article.php?id=97>, skatīts 27.07.2011.

4. *Nacionālā sporta attīstības programma 2006.-2012.g.* MK 31.10.2006. rīkojums Nr.538, „Latvijas vēstneša” tiesību aktu vortāls: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=213251>, skatīts 20.02.2012.
5. *Sporta likums*, 13.11.2001. „Latvijas Vēstneša” vortāls: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=68294>, skatīts 20.02.2012.
6. *Latvijas sporta politikas pamatnostādnes 2004. – 2012.g.* MK 15.09.2004. rīkojums Nr.632, „Latvijas Vēstneša” vortāls: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=93733&from=off>, skatīts 20.02.2012.

Uldis Grāvītis	Latvian Academy of Sport Education Brīvības gatve – 333, Rīga, LV-1006, Latvia E-pasts: akademija@lspa.lv
Biruta Luika	Latvian Academy of Sport Education Brīvības gatve – 333, Rīga, LV-1006, Latvia E-pasts: akademija@lspa.lv
Signe Luika	Latvian Academy of Sport Education Brīvības gatve – 333, Rīga, LV-1006, Latvia E-pasts: signe.luika@lspa.lv Phone: +371 67543425